

## עוד מענייני גרמא - שיעור 139

- 1) setting up mousetrap or poison שבת
- 2) removing uncooked water from urn שבת
- 3) putting up uncooked water ע"ש
- 4) closing hot water faucet on שבת
- 5) turning off gas range on יו"ט
- 6) shutting car ignition on שבת
- 7) using שבת elevator
- 8) changing setting on שבת clock
- 9) raising or lowering thermostat
- 10) opening & closing electronic doors
- 11) problem with sensors

### I. גדרי גרמא הם מרובים (עיין בשש"כ חלק ג מנזח דף י"ז)

(א) אם מעשה אדם רק גורם שהמעשה יעשה לאחר זמן הרי הוא פטור מן התורה ואסור מדרבנן ובמקום הפסד התירו חכמים ויש סוברים (תוספות והרמ"א) דכיום טוב גרמא שרי לכתחלה ויש סוברים דגם בשבת גרמא מותר לכתחלה (מחבר של"ד - כ"ז ועיין שיעור 138 וש"ע של"ד - כ"ז ותק"ד - ג-ג ושער השיון ס"ק ל"א)

1. לכן הפורס מצודה ובשעת פריסו נכנס בעל חיים יש בו משום מלאכת צד ואם הוא ניצוד לאחר זמן הוא גורם לצידת בעל החיים ויש רק איסור דרבנן (ש"ע - ח מ"ב ס"ק י"ח)
2. ויש מתירים לפזר רעל כדי להמית שרצים דהרי הרעל עומד לכך ואינו מוקצה ובגרמא של משאצל"ג שרי אפילו בשבת וכ"ש ביו"ט ויש אוסרים (שש"כ כ"ה - הטרה כ"ח ע"ג)
3. וכן הנותן חטים לריחים בשעה שאין הריחים מופעלים ואח"כ התחיל לטחין הוא רק גרם לטחינה (ספר שכיתת השבת פ"ח כ)
4. אבל יש מלאכות כמו זורע שאין המלאכה נעשה מיד וחייב עליה שזה דומה למה שנעשה במשכן וכן הזורה לרוח

(ב) אם דרך המלאכה היא שתתחיל מיד אבל גמירתה דרוש זמן מרובה אין תחילת עשייתה נקראת בשם גרמא

1. לכן הנותן קדירה על גבי האש אין זה מעשה גרמא וחייב אם בישולו שם שכן דרך הבישול
2. ואם הוא נותן קדירה על גבי האש קודם צאת והתבשיל התבשל רק אחר צאת הכוכבים במוצ"ש יש מחלוקת אחרונים אם חייב דלרש"ש צ"ע כלל גדול חייב למפרע כמו זורע ואם הסיר הזרע קודם שקלט אינו חייב והוא הדין הבישול ודינם שוה ולכן אם נתבשל במוצ"ש חייב אבל המנחת חינוך (ר"ח - ח) כתב דשאני זריעה מאפייה דהתם האפייה היא המלאכה וחייב בשעת אפייה אבל הכא הזריעה במקום הראוי לזריעה היא החיוב ולכן חייב אף בלא קלט (ספר הלכות שבת דף 54)

(ג) ויש שעושה מעשה שגם אם בעיני הבריות הוא רק גורם למלאכה שתיעשה הוא מ"מ חייב עליו

1. עיין בשש"כ (ח - טרה ז"ו) דאסור להוציא מים העומד על גבי האש אם המים שבו עדיין אינם רותחים משום שהוא גורם לכך שהמים הנותרים יתבשלו מהר יותר (בשם הגהות רע"א ש"ח - ח) וזה אינו גרם פסיק רישא שדרך המלאכה של בישול דרך גרמא הוא ודומה לזורע וזורה לרוח
2. עיין באג"מ (ד - ע"ד - כ"ג) דאסור לתת מים קרים ולחברו לחשמל סמוך לשבת כיון שיש לחוש שע"י הוצאת חלק מהמים יקרב את בישול השאר
3. אם טעה ופתח את ברז המים החמים בשבת אסור לסגרו כיון שעל ידי זה גורם שהמים הנותרים בדוד יגיעו לידי יד סולדת בו יותר מהר (שש"כ ח - מ"ז) וכ"כ הציץ אליעזר אבל ע"ע בספר מאור השבת (דף תק"ל) בשם הגר"י פ"ש דהוי פסיק רישא דלא איכפת

ליה וגם מלאכה שאינה צריכה לגופה באיסור דרכון וגם הוי בגדר מתעסק ואפשר משום שלא עלה על דעתו כלל משום שאינו לפניו ודומה למה שהתיר הגאון רב אלישיב water metering משום שהוא לא ניחא ליה ולא עלה על דעתו כלל כשאינו בפניו

4. אין לחוש לחימום המים צוננין הנמצא בצינור של מים חמים שהוא פסיק רישא דלא איכפת ליה ויש לצרף לזה שהמים השניים הם רק גרמא וכוח שני (ש"כ ח - ק"ד) עיין באג"מ (ד - ע"ד - י"ט) דמתיר לערות מים מכלי ראשון לכלי שנתרו בו טיפי מים שנתבשלו ונצטננו דפסיק רישא דלא ניחא ליה על חומרא בעלמא ואין שייך להחמיר ואפילו אם לא נתבשלו מעולם יש מקום להתיר משום דפסיק רישא דלא ניחא ליה מותר בטיפות מים שהוא פחות מכשיעור וה"ה נתינת כף לח לכלי ראשון

(ד) אם הפסקת פעולתו גורם המלאכה אין זה רק גרמא

1. לכן מותר להקטין אש הגעז ביו"ט וגם לכבה לגמרי ועיין באג"מ (ח - ט"ג ד"ה "וצזר להקטין אש") שכתב "יש אצלי חידוש גדול ואיני רוצה לכתוב זה בכתב"

2. ענין הפסקת car ignition בשבת - עיין בשש"כ (מ - הערה קכ"ט) בשם הגרשו"א אם אין נכרי ואין קטן יכבה בעצמו וטוב אם יעשה בשינוי וטעם ההיתר מפני שכל ניצוץ קטן הוא אש חדשה וע"י הפסקת פעולה המנוע הוא גורם רק לכך שלא תיוצר אש חדשה ובמקום הפסד כמו כאן ודאי יש להקל וזה דומה לשופך נפט על אש שאם הוא יפסיק בפעולת השפיכה אינו חייב משום מכבה ועיין עוד במשנה שבת (כ"ט:) ובנידן דידן עדיף טפי מהתם כי שם עכ"פ קיימת אש גדולה ואילו בנידן דידן מייצרים כל רגע אש חדש ועוד אפשר שיצא מזה הזיקא לרבים אם המנוע ימשיך לפעול ושיטתו כשיטת רב משה

(ה) איסור גרמא דוקא באופן שגורם שישתנה המצב הקיים אבל כל שאינו גורם שישתנה המצב הקיים מותר

1. לכן הגרשו"א לא חשש מלהשתמש במעלות שבת (Shabbos elevator) גם בירידה דכיון שאם רק הכניס משא הרי זה חשיב גרמא הואיל והוריד מתחלה רק אחר כך הוא הדין נמי כשהוא עצמו נכנס וממילא נראה דבכהאי גוונא דנידן דידן שבלאו הכי היה נעשה ולא גרם שום חידוש מסתבר דשפיר שרי גם שלא במקום הפסד ואין למחות במי שנוהג להקל (ש"כ כ"ג - מ"ט)

2. לכן דכשיש צורך לפתוח את הבורג (screw) של שעון שבת על מנת להזיז את המחוג ושוב להדקו מותר דזה רק גרמא אשר לשון הגמרא (שבת ק"כ:) "גרמא שרי" ורק משום חומרא מצריכין דוקא במקום הפסד ואיסורו קיל טפי וזה במתכוין וכ"ש באינו מתכוין כגון גרם פסיק רישא (ש"כ י"ג - הערה ט"ה צסוף) ואבל לא כן דעת האג"מ (ד - דף רפ"ד ע"ש לענין שעון שבת)

3. יו"ט or שבת Raising or lowering a thermostat

לשיטת האג"מ (ד - דף רפ"ד וקט"ד) אם עושה שלא ידלק כלל אלא שישאר כמו שהוא עתה וכן כשעושה שלא יכבה כלל ליכא מלאכה אבל עכ"פ אסור מדין מוקצה וכל שאר האופנים אסור ולא כתב טעם לדבר ואפשר משום זה בגדר דסתם בור וחזר וחפרו וגם שזה לא נקרא גרמא כשיטת הרא"ש (צ"ח כ"ג:) ולא כתוספות. אבל שמעתי מרב דוד פיינשטיין דלהגביר את פעולת החימום בזמן שהוא דלוק אין איסור ברור ובמקום צורך מותר. ואולי זה גם כן דעת אביו וע"ע בשש"כ (כ"ג - ס"ח) דאיסור גרמא משום חומרא ולכן המתג אין מוקצה ובמקום דיכול להנמיך או להגביר את פעולת החימום באופן שאינו מבעיר או מכבה בידיים יש מקום להקל במקום צורך. אבל להגביר בזמן שהרסק המופעלת אינו נכון משום חשש בישול המים בצינור אם קר

II. דלת הנפתחת אטומאטית באמצעות חשמל אם ע"י דעברו במקום מסויים

הוא גורם להפסקת ההקרנה ועכשיו מסולקת המניעה לפעולת המכשיר החשמלי יש לעיין אי הוה כמו כוח שני שש"כ (כ"ג - קמ"ז) אבל חתני שמע מהגרשו"א שיש איסור תורה בדבר